

Nr 199.

Av herr **Lindblad**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 131 av den 2 mars 1923 med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. föreslås i I Kap., § 2 fortfarande, i likhet med vad förhållandet varit sedan år 1919, en indelning av berörda drycker i tre klasser, allt efter den alkoholhalt de innehålla och extraktstyrkan av den stamvört, varmed de äro inbryggda. Den *första klassen*, omfattande de drycker, som med gemensamt namn betecknas svagdricka, lämnas här utan avseende. Den *andra klassen* — så kallat pilsnerdricka — omfattar maltdrycker, ej hänförliga till första klassen, vilka ej innehålla mer än 3.1 viktprocent alkohol och äro inbryggda med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger 10 procent. *Tredje klassen* omfattar alla till första och andra klassen icke hänförliga maltdrycker (öl, »starköl»), vilka såsom bekant äro underkastade tillfälligt så kallat starkölsförbud, för närvarande gällande till den 1 oktober 1923, ett förbud som i kungl. propositionen på anförda grunder föreslås komma att bli permanent.

Den i kungl. propositionen föreslagna styrkan av andra klassens maltdrycker, även innefattande ett så kallat remedium av 0.2 procent beträffande alkoholhalten samt 0.4 procent rörande extrakthalten, innebär en av kontrollstyrelsen förordad relativt obetydlig höjning av det nuvarande pilsnerdrickats styrka, en höjning som föranletts av allmänhetens krav på en hållbarare och mera välsmakande maltdryck än den nu tillåtna.

Under den vidlyftiga utredning, för vilken frågan varit föremål, och angående vilken hänvisas till kungl. propositionen, har emellertid av särskilt tillkallade sakkunniga, som av finansministern efter Kungl. Maj:ts bemyndigande utsetts att biträda kontrollstyrelsen, framhållits att en *verklig förbättring* av de nuvarande maltdryckerna av klass II icke kan vinnas utan en ytterligare, visserligen obetydlig höjning av stamvörtens extraktstyrka från högst 10 till högst 10.5 samt av alkoholhalten från högst 3.1 till högst 3.2 viktprocent, vilken senare höjning för övrigt

praktiskt taget direkt följer av den förra. Förslag angående bestämmandet av den övre gränsen för maltdrycker av klass II i enlighet härmed har ock reservationsvis blivit inom kontrollstyrelsen av de sakkunniga framställt och vunnit tillslutning av tvenne av de kontrollstyrelsens fyra medlemmar, som behandlat ärendet. Härvid skulle remediet av 0.4 procent för extrakthalten bortfalla, vilket å andra sidan medför, att av praktiskt-tekniska grunder stamvörtstyrkan vid inbryggningen måste komma att ligga lägre än 10.5 procent (10.2—10.3) med motsvarande minskning av alkoholhalten.

Till detta förslag hava sedan anslutit sig alla sakkunniga, som överhuvud yttrat sig i ärendet. *Socialstyrelsen* uttalar sig:

»I fråga om maltdryckerna av andra klassen är det förvisso önskvärt, att det kan tillverkas en god och hållbar måltidsdryck, som praktiskt taget icke kan missbrukas som berusningsmedel. Därest det vid en omprövning skulle visa sig att, såsom man från bryggerisakkunnigt håll angivit, bestämda kvalitetsföreträden kunna ernås genom en obetydligt större höjning av alkoholhalten än den, vid vilken kontrollstyrelsen stannat, så synes man med hänsyn till hittills förebragt utredning icke hava skäl att från nykterhetssynpunkt ställa sig avvisande däremot.»

Samtliga länsstyrelser utom tre hava även biträtt detta förslag angående den lämpliga extrakt- respektive alkoholgränsen (10.5 procent respektive 3.2 viktprocent) beträffande klass II.

Såsom härnadan torde komma att klargöras, skulle det tvivelsutan vara synnerligen praktiskt att vid bestämmande av övre gränsen för styrkan av maltdrycker av klass II uteslutande hålla sig till stamvörtens extraktstyrka, vilket skulle medföra en väsentlig förenkling av kontrollen och minskning av dess kostnader utan att riskera säkerheten av kontrollens effektivitet. Här nedan lämnas en redogörelse för sammanhanget mellan stamvörtens extraktstyrka och alkoholhalten jämte en del andra hithörande förhållanden av betydelse för frågan.

De sätt, som över huvud finnas för att beteckna en gräns emellan olika slag av maltdrycker, äro:

- 1) Ett angivande av dryckens alkoholhalt.
- 2) Ett angivande av såväl alkoholhalten som den ursprungliga extrakthalten (stamvörtstyrkan).
- 3) Ett angivande av endast stamvörtstyrkan.

För ett bedömande av dessa tre olika sätt att uttrycka gränsen emellan maltdrycker av skilda slag må följande beaktas.

En maltdrycks ursprungliga extrakthalt (stamvörtstyrka) beror på den malmängd, som använts vid tillverkningen av maltdrycken i fråga. Alkoholhalten hos samma dryck är beroende på två faktorer: stamvörtstyrkan och förjäsningsgraden. Med förjäsningsgraden menas ett tal,

som anger, huru många procent av den ursprungliga extraktmängden, som under jäsningen försvunnit, d. v. s. förvandlats till alkohol och kolsyra.

Förjäsningsgraden åter beror till stor del på den kemiska sammansättningen hos vörten (det i vatten lösta extraktet).

Extraktet utgöres av:

- 1) lätt förjäsbara ämnen,
- 2) icke förjäsbara ämnen,
- 3) till sin sammansättning emellan dessa liggande, mer eller mindre lätt förjäsbara och mer eller mindre svårförjäsbara ämnen.

En reglering av vörtens sammansättning kan ske genom mäskningsprocessen. Om man emellertid driver denna reglering för långt i syfte att erhålla en stor mängd svårförjäsbara eller oförjäsbara ämnen i vörten och en av dessa ämnen betingad abnormt låg förjäsning, erhåller man en maltdryck av mycket dålig kvalitet. En framstående fackman på bryggeriteknikens område, professor Wilhelm Windisch i Berlin, har i ett under sistlidne höst avgivit utlåtande framhållit, huru som man i Tyskland för ungefär 15 år sedan gjorde försök med dylika svagt förjässta ölsorter, vilka försök gävo till resultat, att man under denna försöksperiod i Tyskland fick ett till smaken synnerligen dåligt och mindervärdigt öl. En reglering av vörtens sammansättning och den därav betingade förjäsningen måste därför ske inom sådana gränser, att icke maltdryckens kvalitet riskeras. Vörtens sammansättning är dessutom beroende på maltets beskaffenhet och dettas i sin ordning på kornets. Kornets egenskaper variera år från år. Korn av ett års skörd ger en vört med låg förjäsning, korn av annan årgång en vört med högre förjäsning.

Av det ovan sagda framgår, att man vid tillverkningen av malt-drycker icke har i sin hand att med matematisk noggrannhet bestämma den alkoholhalt en maltdryck av viss stamvörtstyrka kan komma att erhålla.

Redan detta förhållande torde utgöra ett skäl emot att bestämma skillnaden emellan olika slag av malt-drycker genom *en enbar alkohol-gräns*. För kontrollen av att en dylik gräns icke överskrides lärers från kontrollmyndigheternas sida erfordras utförandet av ett både besvärligt, omfattande och tidsödande analyseringsarbete, ett arbete, vars omfattning torde kunna beräknas därav, att här i landet under tillverknings-året 1921—1922 funnos i verksamhet 160 skattepliktiga bryggerier och 376 skattefria bryggerier. Även de senares tillverkning måste naturligtvis kontrolleras med avseende på alkoholhalten.

En alkoholundersökning är enligt uppgift av fackmän ingalunda så lätt att verkställa som man kan föreställa sig. Den fordrar mycken vana och förmåga att bedöma på analysresultatet inverkan af faktorer för att ej resultatet skall bliva oriktigt. Erfarenheten har visat, att alkoholundersökningar af samma maltdryck, verkställda af olika analytiker, kunnat differera på ett par tiondels procent.

En enbar alkoholgräns utan någon begränsning af stamvörtstyrkan skulle lätt kunna föra med sig ett experimenterande med allehanda maltdryckstyper, varigenom kontrollen skulle ytterligare försvåras.

Denna senare olägenhet undgås otvivelaktigt genom en *kombinerad alkohol- och extraktgräns*. Den nu befintliga gränsen af detta slag har i ett par skilda fall, som föranlett åtal, tolkats så, att i densamma *stamvörtstyrkan* är af avgörande betydelse, d. v. s. i de fall, som dragits inför domstols prövning, har, då alkoholgränsen men icke extraktgränsen överskridits, tillverkaren frikänts. I det nu föreliggande förslaget tillmättes emellertid för den kombinerade gränsen alkoholsiffran samma betydelse som extraktsiffran. Till följd härav gäller givetvis vad som här ovan angående alkoholbestämningar och dylikt anförts som skäl mot en *enbar* alkoholgräns även som skäl mot en på dylikt sätt affattad bestämmelse om en *kombinerad* alkohol- och extraktgräns.

Den *enbara extraktgränsen* slutligen synes däremot synnerligen enkel både att efterleva och kontrollera. Den fastställda högsta extrakthalten lär nämligen af tillverkaren med största säkerhet kunna beräknas, och kontrollen öfver att densamma ej överskrides torde vara synnerligen enkel. Den kan, enligt fackmännens utsägo, åtminstone som regel ske direkt på bryggeriet vid kontrolltjänstemännens oförberedda besök därstädes, och den kan med tillräcklig noggrannhet bestämmas med en tillförlitlig sackarometer. Laboratorieanalyser skulle sålunda ej annat än i undantagsfall behöva förekomma, och för dylika finnes sedan kort tid tillbaka dessutom beträffande bestämmandet af vörtens extrakthalt en i Tyskland utarbetad ny, enkel och lätt utförd analysmetod. Med föreskrifterna om en enbar extraktgräns behöva dessutom inga så kallade remediebestämmelser införas i lagstiftningen, blott extrakthalten sättes så, att tillverkaren utan att behöva riskera maltdryckernas kvalitet alltid kan hålla deras extrakthalt *något under* extraktmaximum.

Den enbara extraktgränsen synes sålunda erbjuda stora fördelar ur kontrollsynpunkt. Den frågan återstår då, huruvida accepterande af en dylik gräns kan medföra några vådor ur nykterhetssynpunkt. Som ovan sagts, är en maltdrycks alkoholhalt beroende på dess ursprungliga extrakthalt och dess förjäsningsgrad. I det betänkande, som utgör moti-

veringen till kontrollstyrelsens förslag till ny förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, räknar kontrollstyrelsen med en förjäsningsgrad av 62 procent. Reservanten, civilingenjör Almgren, däremot framhåller, att det torde vara skäl i att såsom hittills räkna med en medelförjäsning av 60 procent. Om man utgår ifrån, att en viktsdel extrakt giver $\frac{1}{2}$ viktsdel alkohol, finner man sålunda, att skillnaden emellan en förjäsning av 60 procent och en dylik av 62 procent hos en maltdryck med t. ex. 10.3 procent ursprunglig extrakthalt ger en differens i alkoholhalt av i runt tal 0.1 procent. Det torde icke vara rimligt att påstå, att av tvenne maltdrycker, vilkas alkoholhalt differerar på en så ringa mängd, den ena är rusdryck under det den andra är ofarlig.

Om i lagstiftningen fastställes en extraktgräns av 10.5 procent tvingas tillverkaren för att icke riskera gränsens överskridande att inbrygga dryckerna på en stamvört av 10.2—10.3 procent (med nuvarande gräns av 9.5 procent inbrygges i allmänhet under 9.3 procent). Med en normal förjäsning av 60 procent erhålles då en alkoholhalt hos drycken av 3.15 viktprocent. Räknar man i likhet med kontrollstyrelsen med en förjäsningsgrad av 62 procent blir motsvarande siffra 3.27 viktprocent, vilken jämväl ligger inom den av kontrollstyrelsen och Kungl. Maj:t föreslagna remediegränsen 3.3 viktprocent. Endast i rena undantagsfall torde kunna förekomma högre förjäsningsgrader än 62 procent. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att enligt de i 1902 års maltdryckskommittés betänkande refererade maltdrycksanalyserna medelförjäsningsgraden för starkare maltdrycker, lageröl och pilsneröl, utgjorde resp. 59.6 och 61.9 procent samt för pilsnerdricka från 59.9 till 61.7 procent. Enligt de i 1920 års maltdryckssakkunnigas betänkande (sid. 77) refererade analysresultaten utgjorde medeltalet av förjäsningsgraden 59.4 procent. Man torde sålunda praktiskt taget icke behöva räkna med högre förjäsning än omkring 60 procent.

Då goda skäl synas föreligga för det lämpliga uti att först söka vinna någon erfarenhet om allmänhetens uppfattning och omdöme rörande maltdrycker av den nya typ, som nu blivit ifrågasatt, torde det icke finnas fog för att samtidigt med deras införande bestämma ett *permanent* förbud för maltdrycker av tredje klassen, utan torde man lämpligen böra låta det för närvarande gällande tillfälliga förbudet bestå under ytterligare ett par år.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag,

att riksdagen för sin del ville besluta,
dels att nedanstående §§ i förslaget till förordning angående tillverkning och beskattning av maldrycker skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 2.

1. Maldrycker indelas i nedan angivna klasser, nämligen:
första klassen, omfattande maldrycker, som äro inbryggda med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger sex procent, ävensom sådana alkoholfria maldrycker som äro inbryggda med en stamvört, vars extrakthalt överstiger sex men icke *tio och en halv* procent;
andra klassen, omfattande maldrycker, som icke äro hänförliga till första klassen och vilka äro inbryggda med en stamvört, vars extrakthalt icke överstiger *tio och en halv* procent; samt
tredje klassen, omfattande — — — maldrycker.
2. Såsom — — — bakning.

§ 7.

Kontrollstyrelsen åligger att övervaka, att *ursprungliga extrakthalten* i maldrycker, som från bryggeri utlämnas i försäljningsfärdigt skick eller som i handeln saluhålles, icke överstiger den för vederbörande klass medgivna; och äger kontrollstyrelsen att från bryggeri kostnadsfritt utbekomma för analysers verkställande erforderliga prov.

§ 46.

Befinnes att i maldryck, som i skattepliktigt bryggeri till avsalu tillverkats, extrakthalten hos den stamvört, med vilken drycken är inbryggd, överstigit tio och en halv procent, straffes tillverkaren med böter från och med femtio till och med femhundra kronor.

Äro omständigheterna sådana, att det kan antagas, att tillverkaren avsiktligt vidtagit åtgärd för att åt drycken giva högre styrka än den tillåtna, straffes med böter från och med tvåhundra till och med tvåtusen kronor.

§ 47.

Den, som i *skattepliktigt bryggeri* utan tillstånd ändrar — — — överträder enligt 17 § meddelat förbud,
 eller underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift i 4 §,
 eller vägrar kontrolltjänsteman² — — — undersökning må ske,
 straffes, — — — ettusen kronor.

Fullgöres icke — — — ansvar, som nu sagts.
Överträdes föreskrift — — — dömas förbrutet.

§ 48.

Befinnes att i maltdryck, som tillverkats i skattefritt bryggeri, extrakt-halten hos den stamvört, med vilken drycken är inbryggd, överstiger sex procent, straffes tillverkaren med böter från och med femtio till och med femhundra kronor.

Äro omständigheterna sådana, att det måste antagas, att tillverkaren avsiktligt vidtagit åtgärd för att åt drycken giva högre styrka än den till-låtna, straffes med böter från och med tvåhundra till och med tvåtusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

Den sakfällde gälde ock, på sätt i 43 § sägs, den skatt, han undan-dragit statsverket.

§ 49.

Den, som i skattefritt bryggeri,
överträder förbud i 35 § — — — undersökning må ske
eller underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift i 4 §,
straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.
Fullgöres icke — — — som nu sagts.
Överträdes förbudet — — — dömes förbrutet.

*dels ock att det föreslagna starkölsförbudet, i
avvaktau på erfarenheter om verkningarna av den nya
lagstiftningen i vad densamma avser förbättrandet av
nuvarande maltdrycker av andra klassen, endast måtte
fastställas att gälla under två år eller till och med
den 30 september 1925.*

Stockholm den 7 april 1923.

A. C. Lindblad.

